

ZÁRT SZABADTEREK
INTÉZMÉNYI ZÖLDTERÜLETEK A VÁROSBAN

Mihály Eszter
BME Építőművészeti Doktori Iskola,
2012/13 félévközi beszámoló
Témavezető: Major György DLA
Konzulens: Barcza Dániel DLA

2013.01.07

ZÁRT SZABADTEREK INTÉZMÉNYI ZÖLDTERÜLETEK A VÁROSBAN

*„Még sosem láttam fát, amely esztétikai szempontból rossz vagy hibás lett volna. Ugyanez igaz a tájra is.”
Rob Krier 1975*

ELŐSZÓ

Jelen írás a kutatásom egy előkészítő tanulmánya, mely a mai városi zöldterületek, az építészet, urbanisztika és tájépítészet kapcsolatát vizsgálja. Ezt a szakaszt fontosnak tartom témám későbbi kibontásához, a városban lévő zárt szabadterek helyzetének vizsgálatánál.

A zárt szabadterek jól leképezik korunk természethez való viszonyulását. A várostól való "elzártság", mely valójában csak jelképes, óriási különbségeket eredményez a kert és a városi környezet jellege között. A kert egy újabb elemmé válik a városi szövetben, mely gyakran nem is az épület "kivetülése" vagy a városi környezetből adódó kialakítású tér. Ilyenformán egy teljesen különálló, az épület funkciójától gyakran független elem a városi szövetben.

Éves kutatásom során példákon keresztül vizsgálnám majd meg, hogy mennyiben függ össze egy terület elzártsága, elszigeteltsége a várostól és a megtervezettségének mértéke, illetve mennyiben függ össze a területek tervezettségének mértéke az épület funkciójával.

ZÖLDTERÜLETEK CSOPORTOSÍTÁSA

Meto J.Vroom három csoportba osztja a zöldterületek/természet megjelenési formáit napjainkban. Első természetnek nevezi az ember által érintetlen területeket, tájakat. Második természet az ipari és mezőgazdasági táj, az ember által használatba vett területek; "Kukoricát vetünk, fákat ültetünk, termékennyé tesszük a talajt, gátakat építünk a folyókra és arra irányítjuk őket, amerre mi szeretnénk, hogy follyanak. Rövidre fogva, két kezünkkel egy második természetet próbálunk teremteni a természetes világon belül." (Ciciero). Harmadik természetbe sorolja a kerteket, melyek a természet és a kultúra "ügyes összekapcsolásának" eredményei (Puppi 1991). Véleménye szerint a kertek egyben már a "tökéletességre való törekvés" eszközei (Mosser 1990).

A városi zöldterületeket hasonló módon csoportosítva megkülönböztethetünk véletlenszerű zöldterületeket (nem gondozott területeken megjelenő "természetes" zöld), elhagyatott zöldterületeket (korábban gondozott, de már használaton kívüli területek), gondozott zöldterületek (használatban lévő területek).

INTÉZMÉNYI ZÖLDTERÜLETEK VIZSGÁLATÁNAK JELENTŐSÉGE

A "harmadik" természetet vizsgálva juthatunk el tehát leginkább egy adott kor természethez való viszonyulásának és így világnézetének megnyilvánulásához. Az intézményi zöldterületek sajátossága, hogy mivel védettek, általában gondozottak, megtervezettek, így a zöldterületekkel kapcsolatos tudatos kép városban ezeken figyelhető meg a leginkább. Egyben ezek azok a területek, melyek elkerítettségükkel elszigetelődnek ugyan a várostól, de a közösségi használat miatt mégis inkább közterületként foghatóak fel, egy magánkerttel ellentétben.

TERVEZETTSÉG, NEM TERVEZETTSÉG KÉRDÉSE

Ma a tájépítészet az épített és a zöld közötti kapcsolatot nagyon széles skálán értelmezi. Hamish Fulton munkái az egyik véglet; kirándulásai során készített fotók dokumentálásával hozza be a természetet a városba, a természetet annak érintése nélkül kívánja átadni, megismertetni, a korábbi gyakorlattal ellentétben. Másik végletnek Junya Ishigami zölddel való kapcsolatát tekintem; épületei szinte egybemosódnak az őket körülvevő, illetve bennük is megjelenő növényzettel. Annak ellenére, hogy két teljesen különböző hozzáállás (természet tudati síkon történő / természet építészeti eszközként való alkalmazása), mindkét esetben a természettel való teljes mértékű azonosulás illetve annak előtérbe helyezése jellemző.

A kritikai regionalizmussal kezdődően az építészet, városépítészet tájjal való viszonya fokozatosan megváltozott.

"A hely megértésében természetértésünk lehet segítségünkre, hiszen az ember a természetből épít: azt formálja tovább, egészíti ki, vagy művével azt szimbolizálja, vagyis - állítja Norberg-Schulz - ahogy, amely elemek segítségével értelmezzük természeti környezetünket, ugyanazokkal formáljuk mesterséges környezetünket is." (Simon Mariann, Regionalizmus - a hely (ki)hívása)

Míg Kenneth Frampton (Toward an urban landscape, Columbia Documents no.4, 1994) írásában még a táj elsődlegességét hirdeti a szabadon álló épülettel szemben, Linda Pollack (The Landscape Urbanisme Reader, Constructed Ground: Question of Scale) már a korábban ellentétként kezelt építészet/ táj, tárgy/tér, kultúra/természet, munka/ helyszín párosok egyenrangúságát, egyként való kezelését hangsúlyozza.

A "lanscape urbanisme" (táj-városépítészet) fogalmának megjelenésével mára már elmosódtak a határok építészet, tájépítészet és városépítészet között.

A városépítéssel összevetve, a táj-városépítészet ereje az ideiglenesség felismerésében rejlik. Az az ideiglenesség lényegessé válásának oka pedig talán a fenntarthatóság kérdésének egyre szélesebb körben való elismertsége lehet.

"A fenntarthatóság szempontjából Földünk összeért: természeti és települési táj azonos értékek mentén kell, hogy alakuljon. ." (Benkő Melinda, táj - város - építészet, építészfórum, 2009)

ÖSSZEFOGLALÁS

A városi zöld, a városi táj tehát egy olyan tervezési elemmé vált, melytől ma már az építészet nem tud függetlenedni gazdasági, társadalmi és pszichológiai okokból sem. A táj-város-építészet hármasságával megkérdőjeleződik az intézményi zöldterületek külön való kezelésének hagyománya.

Munkám további szakaszában szélsőséges példákon keresztül szeretném majd az intézményi zöldterületek helyzetét, városban való integráltságának mértékét ismertetni.

IRODALOMJEGYZÉK:

Benkő Melinda, Város - táj - építészet, építészfórum, 2009

Charles Waldheim, The Landscape Urbanism Reader

Günther Vogt: Miniature and Panorama, Lars Müller Publishers

Junya Ishigami, Small Images, Contemporary Architect's Concept Series 2

Kenneth Frampton, Toward an urban landscape, Columbia Documents no.4, 1994

Meto J. Vroom, Lexicon of Garden and Landscape Architecture

Simon Mariann, Regionalizmus - a hely (ki)hívása, Kortárs Építészet, II. évf. 1. szám, 2000.március